

Hälso- och sjukvårdsavdelningen
Ingmar Hammer, Rättssakkunnig
Telefon 08 - 5555 33 63
Fax 08 - 5555 33 46
ingmar.hammer@sos.se

Konsekvensutredning - Förslag till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:000) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården

Bakgrund

Intyg utfärdas av läkare och av vissa andra yrkesutövare inom hälso- och sjukvården för olika ändamål. I ett intyg kan *intygsutfärdaren* uttala sig om någons värd och orsaker till vården eller göra bedömningar av någons hälsotillstånd (sjukdom, skada eller liknande förhållande) och förmåga och behov eller av något annat förhållande orsakat av hälsotillståndet.

Ett intyg kan ha stor betydelse i ett offentligt eller enskilt rättsförhållande för *intygspersonen*, dvs. den person som intyget gäller. Med hänsyn till den enskildes rätts-säkerhet bör därför höga krav ställas på att varje intyg utformas på ett sådant sätt att den som skall ta del av intyget själv kan bilda sig en uppfattning i frågan och pröva intygets värde. Det gäller oavsett om den som utfärdar ett intyg är skyldig att göra det enligt lag eller förordning eller har frivilligt åtagit sig att göra det.

Den 1 januari 2006 träder lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott i kraft. Enligt regeringens proposition (prop. 2004/05:64) Ny ordning för utfärdande av rättsintyg är syftet med lagen att höja kvaliteten på de läkarintyg som hämtas in av polismyndighet eller åklagarmyndighet för att användas i en brottsutredning eller som bevis i en rättegång i anledning av brott. Den nya ordningen på detta område får till följd att Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:5) om rättsintyg vid utredning av vålds- och sexualbrott upphör att gälla samtidigt med att den nya lagen träder i kraft.

Inför ikraftträdandet av lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott har Socialstyrelsen gjort en översyn av myndighetens samtliga föreskrifter och allmänna råd om intyg som utfärdas inom hälso- och sjukvården.

Översynen har bl.a. omfattat de författningar i Socialstyrelsens författningssamling, SOSFS, vilka kompletterar de bestämmelser om hälso- och sjukvårdspersonalens skyldigheter som ges i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, LYHS.

Översynen har vidare omfattat de författningar i SOSFS som innehåller rekommendationer för tillämpningen av bestämmelser inom andra myndigheters ansvarsområden. Översynen har även omfattat författningar i vilka Socialstyrelsen meddelat föreskrifter om att intyg skall avges på en fastställd blankett.

Syftet med översynen

Översynen har haft följande syfte.

- Att identifiera lagar och förordningar på hälso- och sjukvårdens område som innehåller bestämmelser om intyg som utfärdas av hälso- och sjukvårdspersonal.
- Att identifiera Socialstyrelsens gällande författningar som innehåller föreskriften eller allmänna råd om intyg som utfärdas inom hälso- och sjukvården och tandvården.
- Att göra en översyn av innehållet i gällande författningar och föreslå ändringar när det är motiverat.
- Att ersätta gällande författningar med en ny författning som anger allmänna krav som skall uppfyllas när intyg utfärdas om någons hälsotillstånd eller vård.
- Att i den nya författningen inarbeta de föreskrifter som gäller de intyg som enligt lag eller förordning skall avges på en blankett som fastställs av Socialstyrelsen.
- Att i den nya författningen förtydliga vårdgivares och verksamhetschefers ansvar för att intyg som utfärdas inom hälso- och sjukvården uppfyller fastställda krav.

Utgångspunkter för översynen

Översynen har gjorts med beaktande av Socialstyrelsens följande bemyndiganden:

- 2 § 1 och 2 samt 3 § 1 förordningen (1985:796) med vissa bemyndiganden för Socialstyrelsen att meddela föreskrifter m.m. Bemyndigandet innebär att Socialstyrelsen får meddela sådana föreskrifter om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonalen som enligt 8 kap. 17 § första stycket 2 L.YHS behövs till skydd för enskilda eller för hälso- och sjukvårdens bedrivande i övrigt.
- Förordningen (1988:1366) om utredning i ärenden om förordnande av god man och förvaltare, 19 § 2 begravningsförordningen (1990:1147), 18 § förordningen (1991:1472) om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård m.m. och 17 § anställningsförordningen (1994:373), som innebär att Socialstyrelsen skall fastställa formulär för utfärdande av läkarintyg i vissa fall.
- 13 § förordningen (1991:1413) om rättspsykiatrisk undersökning och 0 § förordningen (2005:000) om rättsintyg i anledning av brott, som innebär att Socialstyrelsen får fastställa kompetenskrav för läkare som får avge intyg enligt lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning, enligt 7 § första stycket andra meningen lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. och enligt lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott.

Socialstyrelsen får med stöd av dessa bemyndiganden meddela föreskrifter om krav som skall uppfyllas vid utfärdande av

- intyg om någons hälsotillstånd eller vård,
- läkarintyg i ärenden om anordnande av godmanskap eller förvaltarskap,
- dödsbevis och dödsorsaksintyg,
- vårdintyg, och
- läkarintyg i ärenden rörande fullmaktsanställning.

Effektmål för författningsförslaget

Den nya intygsförfattningen avses få följande effekter

- Ökad kvalitet på de intyg som utfärdas av hälso- och sjukvårdspersonal.
- Förbättrat beslutsunderlag i mål och ärenden hos en domstol eller en myndighet.
- Stärkt ställning och ökad rättssäkerhet för intygspersonen.

Innebörden av författningsförslaget

Författningen, som skall tillämpas när intyg utfärdas inom hälso- och sjukvården och tandvården av dem som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen, innehåller föreskrifter som behövs till skydd för enskild och för verkställigheten av vissa lagar.

Författningen innebär sammanfattningsvis följande.

- Vårdgivare och verksamhetschefer skall aktivt verka för att hälso- och sjukvårdspersonal som utfärdar intyg kan uppfylla de krav och skyldigheter som anges i lag, förordning och myndighetsföreskrifter genom att ge direktiv och införa ändamålsenliga rutiner.

Rutinerna skall särskilt tillgodose att intygsutfärdaren uppfyller kraven på objektivitet och opartiskhet och att intyg utfärdas med respekt för intygspersonens självbestämmande, integritet och värdighet.

För att säkerställa avsedda effekter skall rutinerna följas upp.

- Hälso- och sjukvårdspersonal som utfärdar intyg skall alltid noga överväga om han eller hon
  - har tillräcklig kompetens och erfarenhet för uppgiften,
  - är opartisk eller om det finns någon särskild omständighet som kan innebära att det finns skäl att ifrågasätta hans eller hennes opartiskhet,
  - kan iaktta objektivitet vid den utredning som skall ligga till grund för intyget,
  - kan utforma intyget med noggrannhet och omsorg så att intygspersonen och mottagaren av intyget kan förstå och värdera intyget,
  - har tillräcklig kännedom om de förhållanden som han eller hon avser att uttala sig om, och
  - kan utfärda intyget med respekt för intygspersonens självbestämmande, integritet och värdighet.

I kap. I kapitlet ges bestämmelser om tillämpningsområdet för Socialstyrelsens föreskrifter.

Av bestämmelsen framgår att föreskrifterna skall tillämpas på intyg som utfärdas av dem som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen inom verksamheter som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och tandvårdslagen (1985:125).

Med hälso- och sjukvårdspersonal avses de yrkesutövare inom hälso- och sjukvården och tandvården som anges i 1 kap. 4 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område.

Av bestämmelsen framgår vidare att föreskrifterna i tillämpliga delar skall gälla i den rättspsykiatriska verksamhet, m.m., som bedrivs av Rättsmedicinalverket. Det innebär bl.a. att läkare som avger rättspsykiatriska utlåtanden och s.k. § 7 - intyg skall uppfylla de kompetenskrav som fastställs i föreskrifterna. Rättsintyg får i första hand avges av läkare med specialistkompetens i rättsmedicin eller rättsodontologi vid Rättsmedicinalverkets undersökningsenheter eller av läkare som verket anlitar enligt avtal. I förekommande fall får rättsintyg även avges av läkare inom hälso- och sjukvården och tandvården. För de sist nämnda rättsintygen skall verksamhetschefen säkerställa att kompetenskraven i 2 § andra stycket lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott kan uppfyllas.

2 kap. I kapitlet ges bestämmelser om vårdgivarens och verksamhetschefens ansvar för att intyg som utfärdas i hälso- och sjukvården omfattas av det ledningssystem som skall finnas för styrning, kontroll och utveckling av verksamhetens kvalitet och säkerhet.

Bestämmelserna i detta kapitel, vilka kompletteras av bestämmelser i andra kapitel, förtydligar den allmänna regleringen i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), tandvårdslagen (1985:125) och lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område genom att ange krav på att det skall ges lokala direktiv och finnas ändamålsenliga rutiner för utfärdande av intyg, att berörd personal genomgår utbildning och fortbildning och att verksamheten kvalitetssäkras.

3 kap. I kapitlet ges bestämmelser om verksamhetschefens ansvar för att verksamheten kan tillmötesgå en begäran att utfärda intyg när det finns en författningsreglerad skyldighet i förhållande till patienter, domstolar eller myndigheter.

4 kap. I kapitlet ges bestämmelser om verksamhetschefens ansvar för att intygspersonen respekteras och får en individuellt anpassad information om de undersökningar, uppgifter och upplysningar som behövs för att intyget skall uppfylla fastställda kvalitets- och säkerhetskrav.

5 kap. I kapitlet ges bestämmelser om verksamhetschefens ansvar för att intyg som kräver viss kompetens och erfarenhet hos intygsutfärdaren utfärdas av hälso- och sjukvårdspersonal som har tillräcklig kompetens och erfarenhet för uppgiften.

6 kap. I kapitlet ges bestämmelser om verksamhetschefens ansvar för att legitimerade läkare som avser att utfärda vårdintyg kan uppfylla förutsättningarna för att få biträde av polis när undersökning av intygspersonen inte kan utföras med patientens samtycke.

7 kap. I kapitlet ges bestämmelser om verksamhetschefens ansvar för att hälso- och sjukvårdspersonalen kan utfärda intyg som innebär en opartisk bedömning.

Inom den allmänna hälso- och sjukvården gäller bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen (1986:223). För den enskilda hälso- och sjukvården skall verksamhetschefen fastställa vilka särskilda omständigheter som kan innebära att en intygsutfärdares opartiskhet kan ifrågasättas.

8 kap. I kapitlet ges bestämmelser om blanketter som skall användas vid utfärdande av läkarintyg som omfattas av särskild reglering i lag eller förordning och om verksamhetschefens ansvar för att fastställda blanketter används i förekommande fall.

En allmän översyn har gjorts av de blanketter som fastställs i författningen i syfte att utformningen skall vara enhetlig.

De intygsblanketter som skall användas av läkare i ärenden om anordnande av godmanskap respektive förvaltarskap enligt föräldrabalken har på förslag av bl.a. Överförmyndarnämnden i Stockholm ändrats i ett avseende. Förslagen till nya blanketter anslår språkligt till bestämmelsen i 11 kap. 16 § föräldrabalken så till vida att den sista av de frågor under rubriken "Inför handläggningen i tingsrätten" som läkaren skall besvara med ett ja eller ett nej har omformulerats.

I de intygsblanketter som skall användas vid utfärdande av dödsbevis respektive dödsorsaksintyg har inga sakliga ändringar gjorts. Inte heller har intygsblanketten för vårdintyg ändrats.

För utfärdande av läkarintyg i ärenden om fullmaktsanställning föreslår Socialstyrelsen att en särskild blankett skall införas. Blanketten skall användas av läkare som Socialstyrelsen på begäran av Statens ansvarsnämnd förordnar för att utföra undersökning av en statligt anställd person som innehar fullmaktsanställning och att avge utlåtanden däröver.

I kapitlet hänvisas bl.a. till att Socialstyrelsen i två angivna författningar har fastställt blanketter för läkarintyg m.m. i ärenden hos Socialstyrelsens råd för vissa rättsliga sociala och medicinska frågor, det s.k. Rättsliga rådet, och vid socialnämndens utredning och fastställande av faderskap.

9 - 10 kap. I kapitlen ges bestämmelser i fråga om hälso- och sjukvårdspersonalens skyldigheter och ansvar vid utfärdande av intyg. Varje yrkesutövare som avser att utfärda ett intyg har ansvaret för att noga överväga om man saknar tillräcklig kompetens och erfarenhet för uppgiften eller om man inte kan avge ett intyg som innebär en opartisk bedömning.

Bestämmelser ges om

- den utredningen som skall ligga till grund för ett intyg, vilka skall tillgodose att intygsutfärdaren är objektiv,
- utformningen av ett intyg, vilka skall tillgodose att intygspersonen och mottagaren av ett intyg kan förstå och värdera intyget, och
- bedömningen i ett intyg, vilka skall tillgodose att intygsutfärdaren endast uttalar sig om förhållanden som han eller hon har tillräcklig kännedom om.

Upphävda författningar

Genom förslaget till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:00) upphävs samtliga gällande författningar på intygsområdet.

Intyg för utredning i ärenden hos Försäkringskassan

Genom Socialstyrelsens beslut om den nya intygsförfattningen upphör följande allmänna råd om läkarintyg i ärenden hos Försäkringskassan att gälla den 1 januari 2006.

- Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1985:15) om bedömning inom hälso- och sjukvården av rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn,
- Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1986:42) om förenklat utlåtande för tillfällig föräldrapenning vid läkarbesök för barn mellan 12 och 16 år,
- Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1989:14) om bedömning inom hälso- och sjukvården av rätt till ersättning och ledighet för närståendevård, och
- Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1992:16) om sjukskrivning

Skälen för Socialstyrelsens förslag: Intyg i dessa ärenden skall vara avfattade enligt formulär som inte har fastställts av Socialstyrelsen utan av Försäkringskassan.

Socialstyrelsen får som andra myndigheter ge rekommendationer i en författning men endast vad avser hur rättsliga regler på Socialstyrelsens ansvarsområde kan eller bör tillämpas. Socialstyrelsens allmänna råd för utfärdande av intyg på Försäkringskassans område innehåller rekommendationer av det slag som inte får förekomma i en författning. Författningarna redovisar vad som numera utgör evidens i fråga om de medicinska bedömningar som intygsutfärdare skall göra i dessa försäkringsärenden och redovisa i de intyg som avges till Försäkringskassan.

I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1985:15) om bedömning inom hälso- och sjukvården av rätt till föräldrapenning för tillfällig vård av barn ges rekommendationer om den evidensbaserade professionella (medicinska) bedömning som en intygsutfärdande läkare eller sjuksköterska skall göra i fråga om ett barn till följd av sjukdom eller smittrisk inte bör vistas i sin ordinarie tillsynsform.

Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1989:14) om bedömning inom hälso- och sjukvården av rätt till ersättning och ledighet för närståendevård innehåller rekommendationer av motsvarande slag beträffande rätten till dessa förmåner.

Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1992:16) om sjukskrivning innehåller rekommendationer om den evidensbaserade professionella (medicinska) bedömning som en läkare har att göra vid sjukskrivning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Den som utfärdar intyg i ärenden hos Försäkringskassan får göra det efter en personlig undersökning av intygspersonen. Enligt 7 kap. 1 § förslaget till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:000) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården svarar verksamhetschefen för att det finns dokumenterade rutiner som säkerställer att intygsutfärdare använder de blanketter som fastställs av Socialstyrelsen eller någon annan myndighet, t.ex. Försäkringskassan.

Av 2 kap. 2 § följer att intygsutfärdare skall genomgå utbildning och fortbildning i frågor som gäller deras skyldigheter och ansvar vid utfärdande av intyg i försäkringsärenden.

Enligt 4 kap. 1 § förslaget skall den som avser att avge intyg till Försäkringskassan noga överväga om han eller hon har tillräcklig kompetens och erfarenhet för uppgiften. Av 6 kap. 4 § förslaget följer att intygsutfärdaren i intyget till Försäkringskassan skall lämna noggranna uppgifter om de undersökningar, upplysningar, journalhandlingar och andra handlingar som ligger till grund för bedömningen av intygspersonens hälsotillstånd och hans eller hennes arbetsförmåga/arbetsförmåga. Det innebär bl.a.

- att symptom och iakttagelser som framkommit vid den personliga undersökningen skall redovisas, och
- att intygsutfärdaren i intyget skall ange vilka av dessa symptom och iakttagelser som ligger till grund för bedömningen och i vilket eller vilka avseenden bedömningen grundas på dessa.

Läkarintyg i asylärenden

Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1990:27) om läkarintyg i asylärenden m.m. upphöra att gälla när den nya intygsförfattningen träder i kraft.

Med den instans- och processordningen i utlännings- medborgarskapsärenden som införs när den nya utlänningslagen (2005:000) träder i kraft den 31 mars 2006 kommer Migrationsverkets beslut att kunna överprövas av allmän förvaltningsdomstol. Den nya utlänningslagen innefattar en skyldighet för hälso- och sjukvårdsmyndigheter att på begäran av en myndighet eller domstol, som handlägger ett ärende i vilket en utlännings åberopar ett intyg om sin psykiska eller fysiska hälsa, att lämna de upplysningar som behövs för att bedöma uppgifterna i intyget.

Konsekvensutredning enligt verksförordningen (1995:1322)

Socialstyrelsens nya intygsförfattning gäller för

- Vårdgivare
- Verksamhetschefer
- Läkare och andra yrkesutövare inom hälso- och sjukvården.

Den föreslagna författningen förväntas bidra till ökad tydlighet för yrkesutövare som utfärdar intyg och för vårdgivare och verksamhetschefer genom att den förbättra överblicken över och kunskapen om reglerna på området.

Den nya författningen får även konsekvenser för både intygspersonen, dvs. den patient och annan person som ett intyg gäller och mottagare av intyg. Men de effekter som förändringarna förväntas få i enskilda och offentliga rättsförhållanden är inte helt tydliga. Det kommer till stor del att beror på den praxis som myndigheter och domstolar utvecklar.

Förslaget till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:000) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården innehåller föreskrifter som behövs till skydd för enskild och för verkställigheten av vissa lagar. De krav som enligt förslaget ställs på vårdgivarna att ge direktiv och se till att det finns ändamålsenliga rutiner för verksamheten med utfärdande av intyg och att följa upp dessa efter en tid och säkerställa avsedda effekter kommer att medföra ett administrativt merarbete.

Konsekvensanalys enligt förordningen (1998:1820) om särskild konsekvensanalys av reglers effekter för små företags villkor

Förslaget till föreskrifter och allmänna råd gäller alla vårdgivare och inte enbart för landstingen och kommunerna. Författningsförslaget torde inte påverka små vårdföretags förutsättningar och villkor i den mening som förordningen åsyftar.

Samråd

Hearing till vilken Landstingsförbundet, Försäkringskassan, Kriminalvårdsstyrelsen, Riksåklagaren, Rättsmedicinalverket, Statens ansvarsnämnd, Sveriges Läkareförbund, Sveriges Tandläkarförbund och Sveriges Psykologförbund inbjudits har genomförts vid ett tillfälle. Förslaget till ny intygsförfattning har utformats i nära samråd med Försäkringskassan, Rättsmedicinalverket, Statens ansvarsnämnd och Överförmyndarnämnden i Stockholm.

Kontaktperson

Ingmar Hamner, Hälso- och sjukvårdsavdelningen, telefon 08 - 5555 33 63